

EKOLOGINIO SĄMONINGUMO UGDYMAS

R. Kalinauskienė

Lopšelio – darželio „Liepaitė“ direktorė

Ekologijos terminą pirmą kartą panaudojo Hansas Reiteris XIX a. antroje pusėje.

Vieningos ekologijos, kaip mokslo sampratos, apibrėžimo nėra, tad ši sąvoka įvairių mokslo šakų atstovų aiškinama nevienodai.

Ekologija – mokslas, tiriantis organizmų santykius su gyvąja aplinka, gyvosios ir negyvosios gamtos sąveiką. (Tarptautinių žodžių žodynas)

Kasdien daugėjančios ekologinės problemos darosi vis įvairesnės. Pedagogai ieško atsakymų į klausimus, ar mes ugdome žmogų, gebantį suvokti dabartinę ekologinę situaciją, veikiant kultūrai ir gamtai, ar įmanoma pasiekti, kad etinis, estetinis, psichologinis, juridinis žmogaus santykis su gamta taptų kultūringumo kriterijumi.

UNESCO organizacija jau keletą dešimtmečių ragina ugdyti aukštos ekologinės kultūros žmogų.

Ekologinė kultūra

tai emocinių – vertybinių orientacijų ir ekologijos dėsnių žinojimo organiška darna bei jos realizavimas praktikoje.

1970 m. JAV prasidėjus masiniam aplinkosaugos judėjimui atsirado terminas ekologinis ugdymas.

Apie 1988 m. šio judėjimo banga pasiekė Lietuvą. Ji pasireiškė:

- gausiu žaliųjų judėjimu: žygiai užterštomis didžiausiomis Lietuvos upėmis, Baltijos jūros apkabinimas, protestai prie Ignalinos AE, protestai prieš užterštus maisto produktus, prieš žmogaus ir gamtos disharmoniją.

Aplinkosaugos judėjimas rado atgarsį mokyklose ir ikimokyklinėse įstaigose.

Ekologinis ugdymas – procesas nenutrūkstantis visą gyvenimą, apimantis formalųjį ir neformalųjį mokymą.

Ekologinis ugdymas – tai santykio su supančiu pasauliu, aplinka, dvasinio ryšio su gamta, žmonėmis formavimas.

Ekologinis ugdymas bus sėkmingas jei:

- vaiką supantys suaugusieji sukurs visapusiškai skatinančią jo vystymąsi, bei individualią raišką aplinką;
- išmokys – mylėti, saugoti, suprasti gamtą, jos reiškinius;
- ekologinį ugdymą sies su menine raiška, kūrybiškumu, gamtos estetinių savybių išryškinimu, aplinkos tvarkymu.

Tai įmanoma, tik paties vaiko veikloje. Jis kūrėjas: stebi, tyrinėja, eksperimentuoja, planuoja, svarsto.

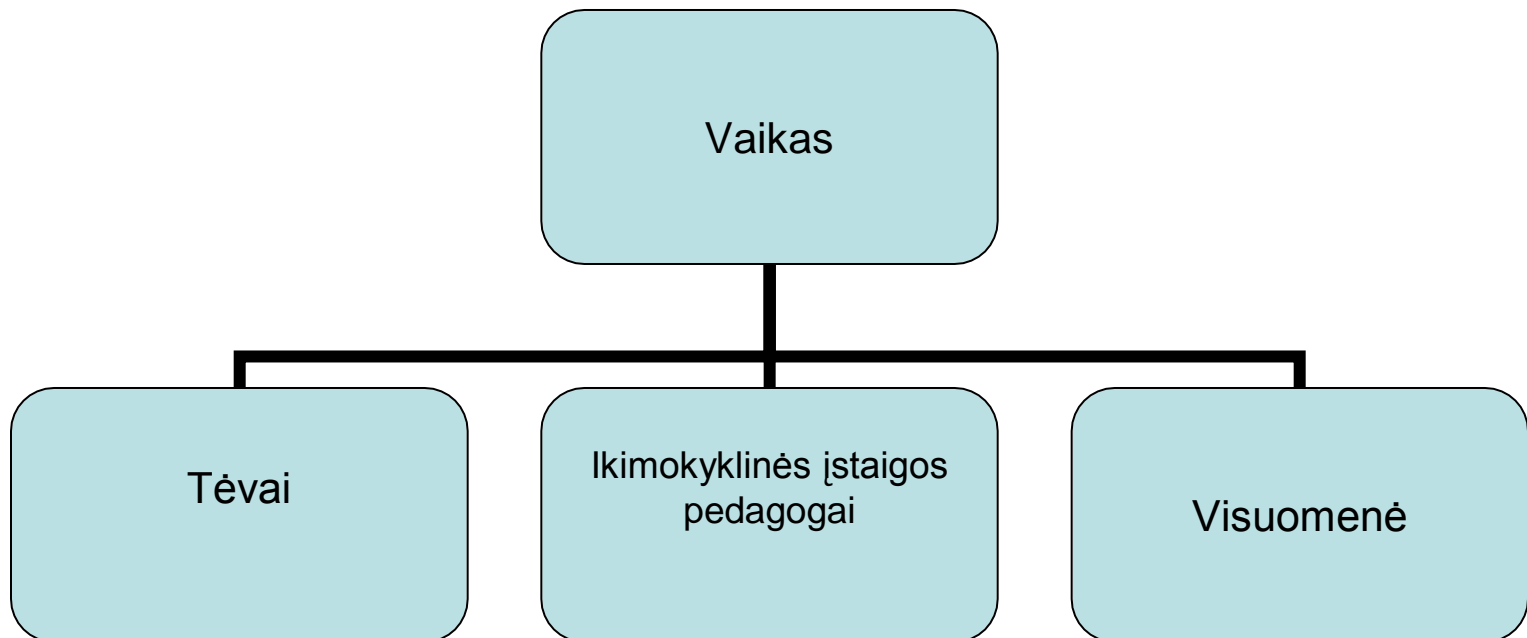
Ugdymo tikslas – padėti vaikui pačiam atrasti vertybes, pagelbėti apsispręsti, o ne primygtinai diegti savo pasaulėžiūrą ir nuostatas.

Ekologiniam ugdymui būdingas tam tikras pakopiškumas:

- dažniausiai pradedame nuo žinių,
- pereiname prie įgūdžių ir gebėjimų formavimo,
- prie vertybinių nuostatų,
- pasiryžimo veikti,
- ir savarankiškų veiksmų

Kad ikimokyklinukai suprastų jog pati gamta yra ne tik materialinių gėrybių šaltinis, bet kartu padeda ugdyti ir taurinti žmogaus jausmus, jo etiką, estetiką reikalinga pozityvi žmogiškųjų resursų sąveika

1 pav. Vaikų ekologinio ugdymo pozityvi žmogiškųjų resursų sąveika.

Ekologinio ugdymo grandinė prasideda šeimoje.

Vaikystėje patirtas sąlytis su gamta neišdildomas. Atmintin visam gyvenimui įstringa matytų augalų pavidalai, žiedynų spalvos, kvapai ir šlamesiai, gyvūnų balsai.

Gamtą vaikas pažysta visais pojūčiais stebėdamasis, žavėdamasis, bandydamas įvardinti tai, ką mato, jaučia, intuityviai suvokdamas kai kuriuos reiškinius, dėsningumus, kaitą.

Analizuoti, grupuoti, apibendrinti, paaiškinti vaikas pradeda tuomet, kai jis jau gali remtis turtinga asmeniška patirtimi.

Tad namuose auginamos gėlės ar kiti augalai, laikomi gyvūneliai sukuria palankų emocinį klimatą, skatina pajusti atsakomybę.

Sėkmės įmanoma tikėtis jei vaiką ugdysime geru pavyzdžiu ir sugebėsime ekologinio ugdymo turinį integruoti į visą ikimokyklinuko veiklą.

Ugdant ikimokyklinuko ekologinę sampratą būtina:

- pasitelkti visą įstaigos bendruomenę (vaikus, tėvus, pedagogus);
- išnaudoti vaiko asmens savybes (gamta, jos tam tikrus reiškinius vaikai linkę įdvasinti, suteikti jiems gyvybę). Ypač stiprus bioemocinis pradas būdingas vaikams, kurie mąsto vaizdais,
- labai svarbu ugdyti visas sėkmingam mokymuisi mokykloje reikalingas kompetencijas, kuomet suformuotas teigiamas emocinis vertybinis santykis su gamta yra svarbus tolesniam ekologinės kultūros ugdymui.

Ekologinės kultūros ugdymą būtina sieti su dvasinių vertybių ugdymu:

- skatinti kūrybiškumą panaudojant meno kūrinius, išryškinant gamtos estetines savybes;
- siekti, kad ekologinis ugdymas būtų įdomus savo tematika, patrauklus savo forma (žaidimai, tradicinės šventės, tyrinėjimai, ekskursijos, darbinės ir pažintinės akcijos, kūrybiniai projektai).

Skirtingo amžiaus vaikų ekologinis ugdymas nevienodas. Tačiau visiem ikimokyklinio amžiaus vaikams labiausiai prieinama veiklos forma yra žaidimas.

Žaidimas – tai augančios asmenybės pagrindas, pradžia, be kurios nebūtų įmanomas vaiko brendimas ir lavinimasis, taip būtini jo raidai. (Sterfeldt E.)

Ekologiniai žaidimai (EKO žaidimai) – „savita žaidimo forma, kuomet vaikas išgyvena ir perpranta savo aplinkos gyvenimo reiškinius, savaip modeliuoja pasaulį. (Kuščiakienė)

EKO žaidimai įtakoja:

- vaiko dorovę,
- turi reikšmės ekologiinei etikai;
- sąlygoja ekologinės kultūros pradmenis.

Darželyje rengiamos antrinių žaliavų rinkimo akcijos, buitinių atliekų rūšiavimas, priemonių ir žaislų iš antrinių žaliavų gamyba gali virsti vaikų kūrybine veikla – EKO žaidimu.

Vaikų santykio su juos supančiu pasauliu formavimuisi reikšmingos įtakos turi ne tik perteikiamos pedagogų žinios apie mus supančio pasaulio objektus ir reiškinius, bet ir vaikų tėvų, kitų šeimos narių, kaimynų gyvenimas, jų elgesys įvairiose gyvenimiškose situacijose. Vaikai stebėdami, koks suaugusiųjų požiūris į gamtą susikuria nevienodą, o kartais neigiamą santykio su supančia aplinka, gamta, santykį.

Tad, kalbant apie ekologinį ugdymą, pedagogui būtina apžvelgti keletą veiklos sričių:

- **pažintinę,**
- **praktinę veiklą,**
- **ekologinį tėvų švietimą.**

Pažintinės veiklos metu ekologinis ugdymas siejamas su:

- darželio aktualijomis,
- vaikų gyvenamąją vietovę, žmonių gyvenimu, jų darbu, papročiais, puoselėjamomis tradicijomis,
- konkrečiomis situacijomis iš pačių vaikų gyvenimo.
- artimiausios aplinkos ekskursijos skatins vaikus domėtis savo vietovę, žadins jų norą daugiau sužinoti, formuos tinkamo elgesio gamtoje įpročius.

Ekologinio pobūdžio **praktinė vaikų veikla:**

- tai gyvasis kampelis grupėje, kur auginamos įvairios kambarinės gėlės, laikomi gyvūnai.

Jų priežiūra, bendravimas su jais plečia vaikų akiratį, padeda suvokti daugelį gyvosios aplinkos reiškinių, jų kaitą, vystymąsi, lavina pastabumą ir mąstymą, skatina vaikų smalsumą, ugdo vaikų atsakomybės už visa, kas gyva, jausmą, formuoja savarankiškumą, gerumą, švelnumą, atjautą, teikia džiaugsmą, grožį.

Siekiant ekologinio ugdymo tęstinumo labai svarbus **tėvų švietimas.**

Tai įvairūs bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais būdai:

- pokalbiai,
- paskaitos,
- konferencijos,
- šventės,
- parodos,
- išvykos,
- projektai.

Ekologinio ugdymo dalis – darnaus vystymosi plėtros projektas.

1972 m. Stokholme įvykusioje Jungtinių Tautų (JT) konferencijoje aptartos visuotinės ekologinės problemos.

1987 m. pasaulio aplinkos ir plėtros komisija Ataskaitoje “Mūsų bendra ateitis” pirmąkart pateikė subalansuotosios plėtros sąvoką.

Subalansuotos plėtros projektas pakeistas į darnaus vystymosi plėtros projektą.

2004 m. patvirtinta Nacionalinė darnaus vystymosi strategija.

Subalansuotoji plėtra – ilgalaikė, nuolatinė visuomenės plėtra, siekianti tenkinti žmonijos poreikius dabar ir ateityje, racionaliai naudojant bei papildant gamtos išteklius. (Galkutė)

Neįmanoma paminėti visų nuo 1972 m. įvykusių įvairaus lygmens susitikimų, diskusijų, parengtų dokumentų.

1992 m. birželio mėn. Rio de Žaneire įvykusi konferencija buvo pati didžiausia iš JT renginių. Buvo parengti 5 svarbūs dokumentai, kuriuos pasirašė Rio de Žaneiro konferencijos dalyviai.

Vienas iš dokumentų - subalansuotosios plėtros strategija „**Darbotvarkė 21**“.

Subalansuotosios plėtros principai turi daugybę išraiškos formų ir nėra universalus recepto joms įgyvendinti. Ikimokyklinių įstaigų tikslas – perteikti ekologijos ir aplinkosaugos žinių bei įgūdžių sistemą, formuoti palankų aplinkai gyvenimo būdą, vaikų iniciatyvą skatinančioje darželio aplinkoje.

Sukūrus darželio aplinkosaugos veiklos planą – „Ekologinio sąmoningumo ugdymas.“, sudarysime galimybę ikimokyklinio amžiaus vaikams įgyti ekologinio ugdymo žinių, tobulinti praktinės veiklos įgūdžius.

Aptariame bendruomenės problemas

Bendraujame vieni su kitais (vaikai, tėvai, pedagogai, kviečiami specialistai)

Rūpinamės sveika gyvensena

Globojame augalus ir gyvūnus

Ekologinio sąmoningumo ugdymas

Tausojame gamtinius išteklius

Tvarkome aplinką

Rūšiuojame antrines žaliavas

Darželio „Ekologinio sąmoningumo ugdymo“ gairės, veiklos kuriomis siekiama, kad vaikai turėtų galimybę dalyvauti įvairioje veikloje ne tik įstaigoje, bet ir už jos ribų.

Ekologiniai projektai, akcijos, performansai, tai saviti kiekvienos įstaigos ekologinės veiklos būdai, nulementys tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo sėkmę.

PERFORMENSAS

„AŠ GALIU TAPTI...“

ŽEMĒS MENAS

Aš – tik maža dalelė visos gyvybės.

Aš įprasminu tai savo bendravimu, užuojauta ir pagalba aplinkiniams.

Mano mintys aprėpia visą pasaulį, o mano darbai palieka gilų pėdsaką, siekiantį net toli esančių žmonių širdies kerteles.

Aš didžiuojuosi savimi ir tuo, ką darau.

Aš vienijuosi su gamta ir su viskuo, kas yra pasaulyje.

Aš įgyju vis didesnę sielos ramybę ir dosniai dalinuosi ja su tavimi.

Iš kur aš tai žinau? Tai prasideda nuo tavęs ir manęs...

Autorius nežinomas